

IOAN SLAVICI

NUVELE

PRI GRAIU ARMÂNESCU

Di Apostol N. Caciuperi

MOARA CU TIHE

(Extras)

- Omlu s-hibă iftihipsitu cu ftohia-ji, că, macă vine zborlu, nu avearea, ma arihatea a călivlîjei-țî ti fațe iftihipsitu. Ma voi s-fîțeț cumu vă tradze inima, ș-Dumnidzălu s-v-agiută și s-v-acoapiră cu tute bunățețle-ji. Eu hiu amu moașe ș-cumu avui ș-amu ahîtu di multe harei tu bană-ñi, nu aduchescu nimulțumirile a tiniriloru ș-mi asparu, cîftîndalui amu la aușaticu ună noauă tihe, s-nu cherdu pri ațea di cari avui parte pînă tu dzua di asîndzî și s-dau tu bitisita a banăjei di-amărăciunea pri cari nu u cunoscū dicîtu di frică. Voi știț voi fîțeț: di mine s-nu ascultăț. Ni-easte greu si-apîrîțescu căliva tu cari ñi-pitricui bana și-ñi criscui ficiorlji ș-mi-apucă ună Iîh-tară cîndu mi minduiescu si-armînu singură tu nîsă:tr-ațea, poate că mași tr-ațea, Ana ñli-pare multu tiniră, multu isihă, cu hirea-ji fronimă, și ñi-vine si-arîdu cîndu ñli-u minduiescu ca hăngioașe.

- Șcurtu zborlu -dzîse Ghiță- si-armînemu aua s-mirimitipsescu ș-ma naparte botile a oamiñiloru, țe imnă tută siptîmîna tu țîruhi sau disculțî, ș-cîndu Dumînica suntu lăschi, și-poartă botile tu mînă pînă la bisearică, și si stămu pri pizulilu a casiliei la soare, s-mutreș-cu eu la Ana, Ana la mine, doilji la ficuricu, iară tine la treilji. A-estă-i isihia a călivlîjei.

- Nu dzîcu, grăi soacra pağalea. Eu dzîcu mași țe dzîcu eu, vă dzîcu ași mași, țe mi minduiescu eu, iară voi fîțeț după mintea a voastra și știț multu ghine că, macă voi va vă duțeț la moară, niți zboru nu poate s-hibă ca eu si-armînu sau s-mi ducu tu altă parte: macă v-apufîsitu s-vă duțeț, mi ducu ș-eu cu voi ș-mi ducu cu tută inima, cu tutu suflitlu, cu tută vrearea a mumăjei țe avină tihea a ficiorlui ișitu tu lume. Ma s-nu cîftăț ca eu si-apufîsescu tră voi.

- Atumțea s-nu nă chirdemu chirolu cu zboare: mi ducu si zburășcu cu arindașlu ș-di la Sîn-Giorgiu hanea di la Moara cu tihe easte a noastră.

- S-hibă dzîsă tu oară bună -grăi moașă- ș-minte bună s-nă da Dumnidzălu daima.

II

Di la Ineu calea u lja pritu păduri ș-pritu agre, alasă la stînga ș-la dreapta hoarile di pri mardzinea a văljiuriloru. Ună oară și giunitate calea-i bună; vine apoa ună dzeană, țe u-aliñi ș-după țe dipuñi iară tu vale, prinde si-astîmîțești, si-adachi calu sau boulu di giugu si s-lj-alași s-lja arihate, că-i calea greuă, ș-ma naparte locurile suntu arale.

Aua tu vale easte Moara cu tihe.

Di iuțe s-vină, călatorlu s-hîrseăște cîndu u-andzîreaște di pri dzeana gulușană, că,

vinindalui ditu locuri arale, ea li-aspune c-ascîpă tihirosu, iară cîndu s-duțe cătră nîse, la moară poate si-afla sau si-așteaptă alți călători, tra s-nu s-ducă singuru ma diparte.

C-auațe astîmîtescu tuț călătoriți, pağalea-pağalea s-feațe bătătură dinîntea a moarălei ș-fără s-lia vîrna di hîbare pupsi s-mațină și s-feațe hane ș-locu di-armîneare tră călătorlu apustusitu ș-ma multu tr-ațelu țe noaptea lu-apucă tu cale. Pînă ma napoi arindașlu adră hane tu unu locu aleptu, la vîrnă ndoauă sute di ȃrîșcîei di-arîu ș-moara armase ermă, cu lupățele arupte ș-cu citia mași guve di chirolu țe tricu priste ea.

Tindzi cruți stau dinîntea a moarălei, doauă di chiatră ș-alte trei ciuplite tu lemnu di cupaciu, ȃiurtînipsite ș-vupsite cu iconi sînte; tute aeste suntu seamne țe aspuu a călătorlui că loclu easte vluğisitu, că aclo iu vedz ună cruțe, află unu omu harauă sau ascîpă altu di ună măre taxirate.

Loclu era vluğisitu ma multu di cîndu viñe hîngilu ațelu noulu cu tinira-li mujiare ș-cu soacră-sa bitîrna, că elji nu l-ȃdixeau pri călătoru ca pri unu xenu viñitu di diparte, ma ca pri unu oaspe aștiptatu di multu chiro tu casa a loru. Tricură mași vîrnă ndoi meși după Sîn-Giorgiu, ș-călătoriți nu dzîțeau că va si-armîna la Moara cu tihe, ma că v-astîmîtească la Ghiță, ș-tută lumea știa cari easte Ghiță ș-iu easte Ghiță, ș-aclo tu vale, anamisa di coaste ș-locurile arale, nu ma era moara cu tihe, era hanea alu Ghiță.

Ș-tră Ghiță hanea era cu tihe.

Patru dzîle pri siptămîna, di marți seara pînă sîmbîta, era daima mplină, ș-tuț astîmîțeau la hanea alu Ghiță, ș-tuț loau cîte țiva ș-tuț plîteau tiñlisitu.

Sîmbîta loclu s-gulea ș-Ghiță apîrnea s-lia anasă, șidea cu Ana ș-cu moașa ș-numira paradzji ș-atumțea elu mutrea la Ana, Ana mutrea la elu, doiți mutreau la doiți ficiuriți, că doi erau amu, iară moașa mutrea la patruți ș-canda ntinirea, c-avea unu dzinire lucrîtoru, ună feată tihiroasă, doi nipuțelji ca șpirtulu, iară amintaticlu era datu di la Dumnidzău, amintatu tiñlisitu.

Dumînică tahina, Ghiță bîga calu la caru ș-moașa s-duțea la bisearică; aușlu, jirtatu s-hibă, era ȃunar moașa ș-psaltu moașa ș-ași, ñirgîndalui la bisearică, ea s-duțea canda s-lu veadă pri elu.

Cîndu moașa s-duțea la bisearică, tute prindea s-hiba andreapte, că altă soi ea nu s-mina di-acasă. Ninga di sîmbîta după prîndzu huzmichiarlu prindea si-arnească ahurea, avlia ș-loclu di dinîntea a haniței, ș-tu chirolu aestu moasa ș-cu Ana ndrizeau hanea tră dzua di Dumînică. Dumînică hîrgie moașa alîxea ficioriți, si-ndrizea di sărbătoare, si șuța ninga ună oară divarliga tră s-veadă ca s-hibă tute la loclu a loru ș-apoia si-alina pri caru.

Ana ș-Ghiță li-bîșeau mîna, ea bîșea ninga ună oară ficiuriți, apoia dzîțea:

- Minte bună s-nă da Dumnidzălu! si-fîțea cruțea ș-apoia dă-dea semnu tră nghisire.

Ma ea fudzea daima cu inima greuă, că prindea s-fugă sin-gură și s-ji-alasă pri nîși singuri tu erma ațea di hane.

Macă ț-arcai ocjiulu divarliga, la dreapta ș-la stînga, videai ca-lea ca ună nîpîrtică cătră ndzeană, iară tu vale, de-a lungulu a a-rîului, cîtu strîbate ocjiulu, pînă tu cîmpulu nibitisitu, nafoară di vîrnă ndoi ariși țe stîteau dadunu ma nghiosu di puntea di chiatră, nu andzîreai dicîtu iarbă și schiîii. Cătră ndzeană vlea si strimteadză ma multu; aua viderile suntu multe ș-di ma multe soi: de-a lungulu a arîului s-tindu doauă șiruri di sălți ș-di răchite țe si-ndeasă pînă s-cherdu tu păduricea ditu fundulu a valiiei; pri cîrciliulu a dzeanăiei di la stînga, cătră Ineu, si-aspune pri-aua ș-pri-aclo mardzinea a păduriiei di cupaci, iară pri dzeana di la dreapta stau singure armîsîturile ninga nițîiiate ditu altă pădure, cuțuri, ariditiîni ișite ditu locu ș-ma nsusu pri dzeană, unu trunçiu analtu, pri giuimate arsu, cu alumăchile uscate, locu tră corațîi țe si-alasă croncănindalui di pri dzenuri cătră cîmpuri; fundulu a valiiei, apoia, si-ntunică ș-di dinîpoia a păduriiei dipărtate iase cambanarçiolu analtu a bisearicîiei di la Fundureni, anvîlitu cu țingu, ma chirdutu tu-aumbra a dzenuriloru acupirite cu păduri nvirinate, țe si-analță și si-adună ună priste a-nandă, pînă la munțîi Bihorul; di pri cîrciliurile a lui cu neauă scîntiieadză soarile di tahina.

Armasu singuru cu Ana ș-cu ficiorii, Ghiță mutreaște divarliga și s-hîrseaste di mușiteața a loclu ș-inima ji-arîde cîndu Ana ațea mindioasa ș-fronima și-chiarde niaftolu-ji și s-toarnă cătră nîsu cu diznirdări, că Ana era tiniră ș-mușată, Ana era minutica ș-crehtă. Ana era zveltă ca ună zîrcadă, iară nîsu analtu ș-plătărosu u purta ca pri ună minută peană.

Mași cîte vîrnă oară, cîndu noaptea vimtulu mina moara apîrîțită, loclu ji si părea alu Ghiță ermu ș-xenu ș-atumțea pușputea pritu scutițe, tra s-veadă nacă Ana țe durfnea ca unu ficiuricu după bañle ningră nîsu, nu s-discupiri țiva pritu somnu, și si-u acoapiră iară.